

DR. HORVÁTH GYULA

A bakonyi bükkösök álgesztességével összefüggő ökonómiai következtetések

A kitermeléskor hosszolható választékok piaci értéktétele miatt a gazdálkodás eredményességét jelentősen befolyásolja a véghasználati kor ökonómiai helyes v. helytelen meghatározása.

A gazdasági véghasználati vágáskor minél közelebb esik a biológiai vágásérettségi korhoz, annál erőteljesebben jelentkezhet a gazdasági eredményt károsan befolyásoló hatás.

A bükk-álgesztésedés 100 év feletti korban jelentkező ökonómiai hatásaira utalnak a januári számban bemutatott táblázatok adatai.

A visszautalást szolgálják, ill. az álgesztátmérő-átmérő %-os arányának változását mutatják a következő adatsorok.

Az átmérő és álgesztátmérő változása a fatörzs 2,8 m magasságában

Kor év	Átmérő cm	Álgeszt átmérő cm	Álgeszt terület %	Álgeszt átmérő %
100	41,5	11,5	7,7	27,7
110	45,6	17,9	15,7	39,3
120	49,6	24,4	24,2	49,2

A mellmagassági átmérő (D_{1,3}) és a 24 cm vékonyvég közötti iparifaválasztékok átlagos átmérőjénél (D_{átl.}) mutatkozó álgeszt nagyság

Kor év	Átmérő cm	Álgeszt átmérő cm	Álgeszt terület %	Álgeszt átmérő %
100	34,1	7,8	5,3	22,9
110	36,3	11,7	10,5	32,2
120	38,4	16,-	17,3	41,7

Az adatsorokból látható az álgesztésedés fokozott növekedési üteme, amelyből egyenesen következik a rönkminőségű választékok piaci árának nagymértékű csökkenése, főképpen a legértékesebb csoportoknál.

A piaci árcsökkenés folytán előálló bevételkiesés vizsgálata modellképzés segítségével történt.

a) A faállománynak és a választék megoszlásának a modellje (kiemelés)

Fafaj: bükk. Elegyarány: 100%. Faterm. osztály: II.

Kor (év)		100	110	120
Össz. fatömeg	m ³ /ha	561	661	764
Össz. nettó vastagfa	m ³ /ha	506	596	689
Összes iparifa	m ³ /ha	430	477	516
Összes rönk	m ³ /ha	304	298	276

b) A modell faállományában bekövetkező értékváltozás
A modell vastagfájának választékok szerinti megkülönböztetése az 1995. évi gyakorlat alapján történt.

Külföldi értékesítés

Rönk hosszúsági és vastagsági fokozatok szerint: késelési, hámozási A, B, C és F₁

Belföldi értékesítés

Rönk hosszúsági és vastagsági fokozatok szerint: késelési, hámozási és F₁ – F₂ – F₃

Egyéb iparifa, papírfa, vastag tűzifa.

Az összes iparifán belül a rönkmennyiség (az 1995. évben alkalmazott piaci fokozatok szerint) a vizsgálati eredmények alapján kimutatott álgeszt gyakorisági, nagyság- és minőség szerinti előfordulása függvényében került meghatározásra. Az álgeszten kívüli fahibát a modell figyelmen kívül hagyja, ezért a benne szerepeltetett rönkmennyiség elméleti. Az árbevételben az 1995. évben elérhető piaci árak testesülnek meg...

Az árbevétel változása

Választék megnevezése	100 év		110 év	120 év
	árbevétel/ha Eft	árbevétel/ha %	árbevétel/ha %	árbevétel/ha %
Rönk	6167	100	83	70
Összes iparifa	6948	100	90	83
Összes vastagfa	7153	100	90	84

A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya Agrár Műszaki Bizottsága XII. KUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI TANÁCSKOZÁST tartott az agrárgazdaság gépesítéséről.

Társelnökök: Dr. Horváth Béla
Dr. Solyms Rezső

Előadások:

A fagazdaság helyzete és fejlesztése

Dr. Kovács Jenő – dr. Marosvölgyi Béla, SE, Sopron
Erdőfelújítási szervezési terv

Ormos Balázs, TÁEG Rt., Sopron

Az erdősítések gépesítés-fejlesztése

Dr. Horváth Béla, SE, Sopron

A keskeny sortávolságú (1,5 m) erdősítések ápolására kifejlesztett STEMAG 88H erdő-

művelő alapgép ismertetése és az első üzemeltetési tapasztalatok

Fekcs Lajos, SEFAG Rt., Kaposvár

Erdősítések ápolása kisgéppel

Kutas Lajos, Erdészeti Rt., Szombathely

Kíméletes, tiszta faanyagszállítás forwarderrel a zalai bükkösök természetes felújító vágásaiban
Hopp Tamás, Zalaerdő Rt.

A fahasznosítás új igényei és lehetőségei

Dr. Marosvölgyi Béla, SE, Sopron

A feltáróhálózat kialakítását befolyásoló tényezők és az optimális útsűrűség

Dr. Kosztka Miklós, SE, Sopron

Szűkárosodott területek térképezése

GPS-technológiával

Dr. Bácsatyai László, SE, Sopron

A 100 évi feletti eladási árvesztés 100 m³-re vetítve

Kor év	Rönk		Összes vastagfa	
	elméleti eladási ár EFt/100 m ³	változás 100 év- hez viszonyítva %	elméleti eladási ár EFt/100 m ³	változás 100 év- hez viszonyítva %
100	2029	100	1414	100
110	1717	85	1099	78
120	1561	77	909	64

A rönk 77%-ra leeső eladási árából származó kár még abban az esetben is nagyon jelentős, ha az álgeszten kívüli fahiba miatt ezt a csökkenést mérsékelten vesszük figyelembe.

Az egy hektárra, ill. a 100 m³-re vetített számértékek arra utalnak, hogy a 100 éves kort meghaladóan az álgesztetés miatt keletkező bevételkiesés olyan nagyságú, hogy racionális gazdálkodás igénye mellett a gazdálkodónak a károsodás mérséklésének lehetséges módjait feltétlenül keresnie kell.

Az árbevétel (eladási ár) öregedési időszak alatt bekövetkező csökkenése még fokozottabban jelentkezik (a rönkminőség kedvezőtlen irányú változása miatt) a vállalati saját üzemi feldolgozású fűrészáru kisebb értékű piaci végtermékénél. (Változatlan feldolgozási költségek + üzemi állandó költségek stb.)

Következtetések

A teljes vizsgálati anyagra épülő adatok és értékelések azt a konklúziót eredményezik, hogy a II. fatermési osztályba tartozó bükkös faállományok 100 éves kor feletti továbbtartása ökonómiailag nem kívánatos.

A jelenlegi vizsgálattal feltárt ismeretek szerint az I., II. fatermési osztályba és a III. fto. szórásmezéjének felső felébe tartozó fatermesztési elsődleges rendeltetésű bükkös faállományok ökonómiailag célszerű vágásérettségi kora (a sikeres természetes felújítás intervallumára is tekintettel) átlagosan a 100 évhez közeli életkor.

Az eddigi gyakorlattól némiképpen eltérő alacsonyabb vágásérettségi kor alkalmazásával, ill. alkalmazhatóságával kapcsolatosan indokolt a következőket figyelembe venni.

– Az elmúlt 3-4 évtized alatt kialakult erdőművelési munkák (gyakoriság, mérték, kivitelezés módja és minősége stb.) gyakorlatát a természetes felújítás sikere céljából, de állományfejlődési érdekeket tekintve is, a 100 éves ciklusnak megfelelően módosítottan kell elvégezni a faállomány egymást követő fejlődési szakaszaiban, egészen a véghasználat befejezéséig.

– A természetes felújítás, felújulás sikerességében v. sikertelenségében nem a 100 v. 120 évben meghatározott vágásérettségi kor a döntő, hanem a termőhelyi tényezők összességének komplex hatása, valamint a szükséges szakmai munkák megfelelő időben, a célt jól szolgáló gyakorisággal – mértékben és minőségben – megtörténő elvégzése.

– Jó tervező munka, megfelelő ellenőrzés és a gazdálkodó szakmai tisztessége 100 éves vágásforduló alkalmazása mellett is jól képes kielégíteni a tartamosság követelményét. (Nem a 110 v. 120 év a garancia!)

– A bükkös faállománytípusú természetszerű gazdasági erdő faállományának 100 éves vágásfordulóban való kezeléséből törvényszerűen nem következik az ökoszisztéma gazdasági jelleg mellett elvárható létfeltételének sérülése.

– A tartamosság követelményének betartása 100 éves vágásforduló alkalmazása mellett is lehetővé teszi a gazdasági erdőtől elvárható közjóléti-környezetvédelmi funkciók kielégítését.

Az előzőekben felvázolt néhány szempont arra kívánja ráirányítani a figyelmet, hogy az ember által kialakított gazdasági rendeltetésbe sorolt erdő gazdasági követelményeket (szükségletfedezés, tartamosság, gazdaságosság) elégtett ki az előző évszázadok alatt is és ezt kell tennie a jelen gazdasági körülményei között is.

A feltárt gazdasági erdőben folyó munkában a vágásérettségi kor meghatározása is az ember rövid, közép és hosszú távú érdekét kell hogy szolgálja, ezért ha indokolt, akkor azt változtatni kell és nem tekinthető dogmának.

Értéktölgy nevelődésére vonatkozó érdekes adatokat nyújtott egy egyedülálló széldöntvény kitermelése a Németországi Pfalzi-erdőben.

Egy furnérrönkjeiről nevezetes erdőrészletben az 1990. év viharai 1,4 ha területen lefektették az ott állott 247-320 évesnek bizonyult kocsánytalan tölgy felsőszintet és azon lehetővé tették a tuskóknak számítógéppel kapcsolt évgűrűelemzését. Az egymástól 2,0-13,9 m-re állott fák mellmagassági átmérője 42-122, átlag 69,6 cm-nek bizonyult mm évgűrűszélességgel mintegy 30 cm törzsmagasságban. A középső ágmentes törzsrész 12 m hosszú, a teljes fmagasság 29 m. A korok alapján rekonstruálhatók voltak a felújulási foltok. Ezek nagysága 50 és 1900 m² között változott. Egy 200 m² es lékben indult egyed kerekén 30 éves árnyalást viselt el, de általában 10 éves fiatalkorú árnyalás a rendszeres. Ez azonban nem jelent „árnytűrő képességet”, hanem kisebb vadkár lehetőségére, kevesebb hónyomásra és kisebb lágy szárú konkurenciára utal. (AFZ/DW 1997. 4. Ref.: Jérôme R.)